

بررسی میزان کاربرد و مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان

■ فرانک محسن‌زاده^۱

مدیر پژوهش و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی، واحد سیرجان

چکیده

این پژوهش به‌روش پیمایشی توصیفی و با هدف تعیین میزان کاربرد و مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی^۲ در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان صورت گرفته است. جامعه پژوهش شامل ۱۷ کتابخانه دانشگاهی وابسته به سه دانشگاه شهید باهنر، علوم پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی این شهر است. تعداد کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها ۶۹ نفر است. برای اطلاع از میزان کاربرد و مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی^۳ شهر کرمان، یک پرسشنامه با بیست سؤال تدوین و بین کتابداران دانشگاهی توزیع شد. تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری اس. پی. اس. صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بیشتر کتابداران دانشگاهی^۴ شهر کرمان میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی را زیاد اعلام کردند و از نظر کتابداران عمده‌ترین مشکل استفاده از انواع فناوری‌های اطلاعاتی، فقدان آموزش کافی است، و تقریباً هفتاد درصد کتابداران، دوره‌های آموزشی استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی را گذرانده‌اند و بیشترین آموزش مربوط به دوره اینترنت است.

کلیدواژه‌ها: فناوری اطلاعات، کتابخانه‌های دانشگاهی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، کرمان، کتابخانه‌ها و منابع الکترونیکی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مقدمه

پیشرفت‌های سریع فناوری اطلاعات و ارتباطات^۵ و کاربرد وسیع آن در تمام ابعاد زندگی، جامعه امروز را با تغییراتی بی‌سابقه مواجه کرده است. این تغییرات چنان با زندگی انسان‌ها عجین شده‌اند که انتظار ثابت در وضع موجود بسیار دور از انتظار می‌نماید. ورود فناوری اطلاعات به کتابخانه‌ها، به‌ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی از دهه ۱۹۶۰ آغاز شد. کتابخانه‌ها در ابتدا فناوری اطلاعات را برای تسریع کارهای روزمره و کاهش هزینه‌های عملیات خود به کار می‌گرفتند. در این مرحله بسیاری از فعالیت‌های تکراری در زمینه فراهم‌آوری^۶، سازمان‌دهی^۷، و امانت منابع به فناوری اطلاعات سپرده شد. سپس با تبدیل مواد و منابع سنتی به دیجیتالی، کتابخانه‌ها در تمام ابعاد خود دست‌خوش تغییراتی بنیادین شدند. رید^۸ این ابعاد را به مواد و منابع، کتابداران و کاربران، خدمات، و فضای کتابخانه تقسیم می‌کند. لینچ^۹ تأثیر فناوری اطلاعات بر کتابخانه‌ها را در قالب فرایندی سه‌مرحله‌ای ارائه می‌کند. این مراحل عبارتند از: نوسازی، نوآوری، و دگرگونی. مرحله اول تأثیر فناوری اطلاعات، خودکارسازی^{۱۰} یا نوسازی بود. مشخصه این مرحله، کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت انجام کار بود. در مرحله دوم کتابخانه‌ها به قابلیت‌های جدید این فناوری پی بردند و از آن علاوه بر کارهای تکراری در ارائه خدمات جدید نیز بهره گرفتند. مرحله سوم که در اواخر دهه ۱۹۸۰ آغاز شد و کتابخانه‌ها را با تغییرات محیطی ناشی از فناوری اطلاعات مواجه کرد (علیدوستی، ۱۳۸۵، ص ۲۷).

کتابخانه‌های دانشگاهی که به‌عنوان بخشی از فرایند آموزشی محسوب می‌شوند با استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی که حضور چشم‌گیری در کتابخانه‌ها پیدا کرده است، به‌شکل‌های مختلفی به فرایند آموزش کمک می‌کنند، از جمله دسترسی بهتر و وسیع‌تر به منابع

کتابخانه‌های دانشگاهی با استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی که حضور چشم‌گیری در کتابخانه‌ها پیدا کرده است، به شکل‌های مختلفی به فرایند آموزش کمک می‌کنند

اطلاعاتی الکترونیکی، کمک به اعضای هیئت علمی در استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در تدریس و فعالیت‌های تحقیقاتی، کمک به کارکنان دانشگاه در بالابردن سطح مهارت‌هایشان در زمینه سیستم‌های اطلاعاتی پیشرفته، کمک به دانشجویان در استفاده از منابع الکترونیکی و جست‌وجو در صفحات وب (بازیلین^۳، ۲۰۰۱، ص ۵۳).

درباره کتابخانه‌های دانشگاهی ایران نیز، امروز بیش از گذشته دلایلی وجود دارد که استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها را ضروری می‌سازد. افزایش روبه‌رشد کاربران، نیاز بیشتر به استفاده از مواد کتابخانه‌ای در داخل و خارج از کتابخانه‌ها، رشد میزان مواد منتشر شده، تغییر ماهیت مواد مطالعاتی (به معنای استفاده بیشتر از لوح‌های فشرده، مجلات الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته) و توسعه کامپیوترهای جدید و ارزان‌تر تنها بخشی از دلایلی هستند که بر خود کارسازی و استفاده از فناوری اطلاعات تأکید دارند. بنابراین با توجه به تأثیر انکارناپذیر فناوری‌های جدید بر روند کار کتابخانه‌ها، به‌ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی انتظار می‌رود که این فناوری‌ها، کتابخانه‌ها و کتابداران ایران را نیز متحول کرده باشد و سبب ارتقای کارکرد و قابلیت خدمت‌رسانی آنها شود. تأثیر آی. تی^۳ بر کتابداران به گونه‌ای بوده که نقش‌ها، مهارت‌ها، و نیازهای اطلاعاتی آنها را دست‌خوش تغییر کرده است. نقش‌ها و مهارت‌های سنتی کتابداران در عصر اطلاعات با مهارت‌های جدیدی جایگزین شده است (چود هاری^۴، ۲۰۰۳، ص ۱۲۰).

این پژوهش بر آن است که ضمن بررسی میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، به بررسی مشکلات بهره‌گیری از فناوری‌ها نیز بپردازد و وضع آموزش کتابداران را در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی مشخص کند.

بیان مسئله

پیشرفت فناوری اطلاعات کتابخانه‌ها را متحول و آنها را با تغییراتی بی‌سابقه مواجه کرده و چالش‌هایی را پیش‌روی کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی برای تأمین نیازهای روزافزون متقاضیان قرار داده است. یکی از بنیادی‌ترین تأثیرات فناوری اطلاعات بر کتابخانه‌ها این است که این امکان را فراهم کرده است که بتوان ورای چهار دیواری کتابخانه از راه دور به اطلاعات دسترسی پیدا کرد (رابین^۵، ۱۳۸۳، ص ۱۰۸). کرمان یکی از شهرهای جنوب شرق کشور است و دارای دانشگاه‌های متعددی است. در این پژوهش میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان بررسی می‌شود و تصویری کلی از شرایط فعلی این کتابخانه‌ها در زمینه میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی، نظیر منابع الکترونیکی^۶، بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اطلاع‌رسانی (اینترنت، اینترنت، رزنت) و مشکلات بهره‌گیری از این فناوری‌ها مشخص می‌شود. این پژوهش در صدد است تا با گردآوری اطلاعات موردنظر، وضع کتابخانه‌های مذکور را از نظر میزان کاربرد فناوری‌های نوین اطلاعاتی مشخص سازد.

شناسایی مشکلات بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی می‌تواند موانع بهره‌گیری از فناوری‌های جدید در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان را مشخص کند و این امکان را برای مسئولان کتابخانه فراهم می‌سازد که به نقاط ضعف و قوت کتابخانه‌های دانشگاهی در زمینه استفاده از فناوری‌ها پی برده و با سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های صحیح در رفع این نقیصه‌ها کوشا باشند و آنها را در استفاده از فناوری‌های جدید اطلاعاتی یاری رسانند.

اهمیت پژوهش

۱. با اجرای این پژوهش و شناخت مسائل و مشکلات، این امکان برای برنامه‌ریزان و مسئولان دانشگاه فراهم خواهد شد تا به نقاط ضعف و قوت کتابخانه‌های دانشگاهی در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی پی برده و برای رفع موانع و مشکلات یا تقویت نقاط مثبت همت گمارند.
۲. با استناد به یافته‌ها و نتایج بدست‌آمده از پژوهش، می‌توان از وضع کتابخانه‌های موردتحقیق در زمینه میزان کاربرد انواع فناوری‌های اطلاعاتی نظیر بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، منابع الکترونیکی، شبکه‌های اطلاع‌رسانی و موانع و مشکلات بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی آگاهی پیدا کرد و براساس نتایج بدست‌آمده، برنامه‌ریزی‌هایی برای تقویت نقاط مثبت صورت داد و در نتیجه از هدررفتن وقت و امکانات و بودجه جلوگیری کرد.
۳. این پژوهش مشخص می‌کند که کتابخانه‌های دانشگاهی کرمان چقدر توانسته‌اند از امکانات فناوری در جهت کار کردها و خدمات کتابخانه بهره‌جویند، همچنین دلایل عدم استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در بخش‌های مختلف کتابخانه مشخص خواهد شد.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

این پژوهش بر آن است تا ضمن تعیین میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی، به بررسی مسائل و مشکلات عدم استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، و وضع آموزش کتابداران در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان بپردازد.

اهداف ویژه

۱. تعیین میزان کاربرد بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۲. تعیین میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۳. تعیین میزان کاربرد منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۴. تعیین مشکلات استفاده از بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۵. تعیین مشکلات استفاده از شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۶. تعیین مشکلات استفاده از منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان؛
۷. تعیین وضع آموزش کتابداران در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان.

با توجه به تأثیر انکارناپذیر فناوری‌های جدید بر روند کار کتابخانه‌ها، به‌ویژه کتابخانه‌های

سؤالات پژوهش

۱. میزان کاربرد بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان تا چه اندازه است؟
۲. میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان تا چه اندازه است؟
۳. میزان کاربرد منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان تا چه اندازه است؟
۴. مشکلات استفاده از بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان چیست؟
۵. مشکلات استفاده از شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان چیست؟
۶. مشکلات استفاده از منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان چیست؟
۷. وضع آموزش کتابداران در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان چگونه است؟

دانشگاهی و تحقیقاتی انتظار می‌رود که این فناوری‌ها، کتابخانه‌ها و کتابداران ایران را نیز متحول کرده باشد و سبب ارتقای کارکرد و قابلیت خدمت‌رسانی آنها شود

پیشینه پژوهش در ایران

فرج پهلوی (۱۹۹۲) در پژوهشی وضع خودکارسازی کتابخانه‌های دانشگاهی در ایران را ترسیم کرد. طی این مطالعه از ۲۸ کتابخانه دانشگاهی، اطلاعات گردآوری شد. در این پژوهش تعداد کتابخانه‌های استفاده‌کننده از رایانه، نوع خدمات رایانه‌ای، نوع نرم‌افزارهای مورد استفاده و مشکلات موجود بر سر راه بهره‌گیری از فناوری اطلاعات بررسی شد. این پژوهش نشان داد که مشکلاتی نظیر عدم وجود شبکه اطلاع‌رسانی و عدم تطابق برنامه‌های آموزشی کتابداری با فناوری اطلاعات عمده‌ترین مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی است. فرهادی (۱۳۷۸) در پایان‌نامه «بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز و نگرش کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز درباره کاربرد تکنولوژی‌های اطلاعاتی در کتابخانه» به این نتیجه می‌رسد که نگرش کتابداران نسبت به تکنولوژی‌های اطلاعاتی مثبت بوده است.

نتایج تحقیق درباره مشکلات کتابداران در استفاده از کامپیوتر و تجهیزات آن نشان می‌دهد که مشکل ۶۹ درصد از کتابداران «عدم آموزش» و مشکل ۲۷/۸ درصد از کتابداران عدم وجود امکانات بوده است. درباره مزایای استفاده از تکنولوژی‌های اطلاعاتی آمار نشان می‌دهد، کتابداران بیشترین امتیاز را به کامپیوتر و پایگاه‌های اطلاعاتی قائل شده‌اند. بررسی‌های آماری نشان می‌دهد با وجود اینکه تکنولوژی‌های اطلاعاتی برای کتابداران مشکلاتی به همراه داشته است، اما نگرش آنها درباره کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه همچنان مثبت است. داورپناه (۱۳۸۲) در پژوهش «موانع زیرساختی بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران» نشان می‌دهد که کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با موانع زیرساختی متعددی در بهره‌گیری موفقیت‌آمیز از فناوری اطلاعات مواجهند. این عوامل به ترتیب اولویت عبارتند از: عوامل دولتی، اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، کارمندی، فنی و مدیریتی.

به اعتقاد وی، برای غلبه بر این مشکلات باید به راه‌حل‌های کوتاه‌مدت و درازمدت اندیشیده شود. تدوین سیاست ملی اطلاع‌رسانی، وضع قوانین کارآمد برای نظام اطلاع‌رسانی و ایجاد سازمان ملی اطلاع‌رسانی از حداقل مسئولیت‌های دولت در حوزه اطلاع‌رسانی است. وی همچنین معتقد است که طراحی و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی در برنامه خودکارسازی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران باید در اولویت قرار گرفته تا ضمن تأمین نیازهای اطلاعاتی داخلی جامعه تحقیقاتی و علمی کشور، زمینه‌های حضور در بازارهای اطلاعات از طریق شبکه‌های بین‌المللی اطلاع‌رسانی فراهم آید.

ناخدا (۱۳۸۴) در پژوهش «عوامل مؤثر بر کاربرد فناوری اطلاعات با تأکید بر کتابخانه‌های دانشگاهی» نشان می‌دهد که به‌کارگیری فناوری اطلاعاتی در سازمان‌ها هم باعث بهبود، بهره‌وری و افزایش دستاوردهای عملکردی سازمان‌ها می‌شود. در این میان کتابخانه‌ها نیز از آثار مهم فناوری اطلاعات بی‌نصیب نمانده، در نتیجه به‌کارگیری صحیح فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها، به‌ویژه کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی سبب می‌شود کارکرد کتابخانه‌ها ارتقا یافته و قابلیت خدمت‌رسانی آنها به استفاده‌کنندگان افزایش یابد.

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

ایگوی^{۱۷} (۱۹۸۶) و اوبی فورین (۱۹۹۸) موانع بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی کشور نیجریه را مورد مطالعه قرار دادند. از نظر آنان کمبود منابع مالی، فقدان نظام مخابراتی مناسب، کمبود متخصص، موانع زبانی و عدم ثبات سیاسی از جمله موانع در بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی نیجریه است. از نظر آنان مهم‌ترین مانع استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی نیجریه کمبود منابع مالی است.

موکو و میدوز^{۱۸} (۱۹۹۸) در تحقیق خود به بررسی وضع استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در شش دانشگاه کره جنوبی پرداختند. این دو محقق برای انجام تحقیق خود ۸۱۹ پرسشنامه برای استادان، دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی و کارمندان این دانشگاه‌ها ارسال کردند که پانصدو هشتاد پرسشنامه عودت داده شد. (۷۱ درصد) نتایج این تحقیق به ترتیب زیر است.

حدود هفتاد درصد از پاسخ‌دهندگان کمتر از ده سال سابقه استفاده از کامپیوتر داشته‌اند. استادان، دانشجویان و محققان این دانشگاه‌ها از امکانات مختلف فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده می‌کردند که مهم‌ترین آنها عبارت بودند از: پست الکترونیکی، بولتن بردها، دسترسی عمومی به فهرست پیوسته پایگاه‌های اطلاعات پرسنلی، ورود به سیستم از راه دور، انتقال الکترونیکی فایل‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی محلی، ملی و بین‌المللی.

بر اساس این تحقیق عوامل تأثیرگذار بر میزان استفاده از فناوری اطلاعات و امکانات کامپیوتری عبارت بودند از: فقدان آموزش استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، کمبود امکانات تکنولوژیکی قابل دسترس، کمبود کارمند آموزش دیده برای به کارگیری فناوری اطلاعات و مسائل مالی.

اینگسترون^{۱۹} (۲۰۰۱) در تحقیق «به کارگیری و توسعه فناوری اطلاعات در دو کتابخانه دانشگاهی در کاستاریکا» به بررسی استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در دو کتابخانه دانشگاهی پرداخته است. وی می‌گوید، دانشگاه کاستاریکا، به‌عنوان قدیم‌ترین و مهم‌ترین دانشگاه در کاستاریکا، از سال ۱۹۸۵ شروع به خودکارسازی کتابخانه خود کرد، در حالی که دانشگاه ملی از سال ۱۹۹۰ خودکارسازی و توسعه فناوری اطلاعات در کتابخانه‌ها را آغاز کرد. در دانشگاه کاستاریکا مسائل مالی بزرگ‌ترین مشکل استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی محسوب می‌شود و در دانشگاه ملی عدم آشنایی کتابداران با فناوری‌های اطلاعاتی و عدم آموزش از مهم‌ترین مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی محسوب می‌شود.

اوجی داکون^{۲۰} (۲۰۰۳) در پژوهش «شبکه‌های الکترونیکی تعاونی در کتابخانه‌های دانشگاهی آفریقای جنوبی» به نتایجی دست می‌یابد؛ در سال‌های اخیر کتابخانه‌های آفریقای جنوبی در زمینه خدمات و زیربنای فناوری اطلاعات و ارتباطات رشد فوق‌العاده‌ای پیدا کرده‌اند، تعدادی از کشورهای آفریقای جنوبی که جامعه این پژوهش محسوب می‌شوند، شامل کشورهای کنگو، آنگولا، بوتسوانا، مالاوی، موزامبیک، نامیبیا، آفریقای جنوبی، تانزانیا، زامبیا و زیمبابوه دسترسی به اینترنت دارند. شش کتابخانه دانشگاهی در آفریقای جنوبی شامل بوتسوانا، لوسوتو، نامیبیا، آفریقای جنوبی و زامبیا دارای بخش آی. تی هستند و همچنین پنج کتابخانه دانشگاهی و سه کتابخانه عمومی و یک کتابخانه تخصصی دسترسی به اویک دارند. فقط کشورهای بوتسوانا و لوسوتو کتابخانه‌هایشان دارای وبسایت است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بزرگ‌ترین مشکل کشورهای آفریقای جنوبی در استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی کمبود منابع مالی است و دولت سعی می‌کند با کمک مالی بلاعوض به دانشگاه‌ها از آنها برای استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی حمایت کند.

رامانا^{۲۱} (۲۰۰۳) در پژوهش «استفاده از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های هند» به بررسی استفاده از انواع فناوری‌های اطلاعاتی در ۱۴ کتابخانه دانشگاهی هند پرداخته است. ابزاری که برای جمع‌آوری اطلاعات مورد استفاده قرار دادند، پرسشنامه بود. یافته‌های پژوهش آنها نشان می‌دهد که استفاده مؤثر از فناوری‌های اطلاعاتی باعث انجام سریع‌تر و خدمات مؤثرتر کتابخانه می‌شود و به‌مثابه ابزاری است که در مدیریت امور کتابخانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی هند به‌طور مستمر در حال افزایش است و کتابخانه‌ها به استفاده بیشتر از فناوری اطلاعات در آینده بسیار علاقه‌مندند.

روش پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات

این پژوهش به روش پیمایشی و از نوع توصیفی است. در این پژوهش ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. پرسشنامه در قالب بیست سؤال تنظیم شده و نظر کتابداران را درباره میزان کاربرد و مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و وضع آموزش کتابداران درباره فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان جویا شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش آمار توصیفی و نرم‌افزار کامپیوتری اس. پی. اس. و برای رسم نمودارها از نرم‌افزار اکسل^{۲۲} استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

در پاسخ به سؤال نخست پژوهش درباره میزان کاربرد بانک‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۱ و نمودار ۱ نشان می‌دهد، در میان کتابخانه‌های علوم پزشکی، ۳۳/۳ درصد میزان کاربرد بانک‌های اطلاعاتی را خیلی زیاد، ۳۳/۳ درصد کم، بیست درصد متوسط و ۱۳/۳ درصد زیاد اعلام کردند. در دانشگاه شهید باهنر اکثر کتابداران (۶۸ درصد) میزان کاربرد کامپیوتر را زیاد، بیست

بزرگ‌ترین مشکل

کشورهای آفریقای

جنوبی در استفاده از

فناوری‌های اطلاعاتی

کمبود منابع مالی است

و دولت سعی می‌کند با

کمک مالی بلاعوض به

دانشگاه‌ها از آنها برای

استفاده از فناوری‌های

اطلاعاتی حمایت کند

درصد خیلی زیاد، هشت درصد متوسط و چهار درصد کم اعلام کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی اکثریت کتابداران (۷۷/۸ درصد) میزان کاربرد کامپیوتر را زیاد، ۱۱/۱ درصد خیلی زیاد و ۱۱/۱ درصد متوسط اعلام کردند. در مجموع کل کتابخانه‌های مورد بررسی، بیش از نیمی از کتابداران (۵۲/۱ درصد) میزان کاربرد بانک‌های اطلاعاتی را زیاد، ۲۲/۴ درصد خیلی زیاد، ۱۲/۲ درصد متوسط و ۱۲/۲ درصد کم اعلام کردند.

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان کاربرد بانک‌های اطلاعاتی از دیدگاه کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

جمع		آزاد		باهر		علوم پزشکی		میزان کاربرد بانک‌های اطلاعاتی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲۲/۴	۱۱	۱۱/۱	۱	۲۰	۵	۳۳/۳	۵	خیلی زیاد
۵۳/۲	۲۶	۷۷/۸	۷	۶۸	۱۷	۱۳/۳	۲	زیاد
۱۲/۲	۶	۱۱/۱	۱	۸	۲	۲۰	۳	متوسط
۱۲/۲	۶	۰	۰	۴	۱	۳۳/۳	۵	کم
-	۳	-	-	-	-	-	۳	بدون پاسخ
۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹	۱۰۰	۲۵	۱۰۰	۱۸	جمع

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش درباره کاربرد شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۲ و نمودار ۱ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، ۳۳/۳ درصد میزان کاربرد شبکه‌ها را خیلی زیاد، ۲۶/۷ درصد زیاد، بیست درصد متوسط و ۱۳/۳ درصد کم اعلام کردند. در دانشگاه شهید باهنر، اکثر کتابداران (۶۸ درصد) میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری را زیاد، بیست درصد خیلی زیاد و ۱۲ درصد متوسط اعلام کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی بیش از نیمی از کتابداران (۵۵/۶ درصد) میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری را زیاد و ۴۴/۴ درصد متوسط اعلام کردند. در مجموع کل کتابخانه‌های مورد بررسی، بیش از نیمی از کتابداران (۵۲/۱ درصد) میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری را زیاد، ۲۰/۴ درصد خیلی زیاد، ۲۰/۴ درصد متوسط، ۴/۱ درصد کم اعلام کردند.

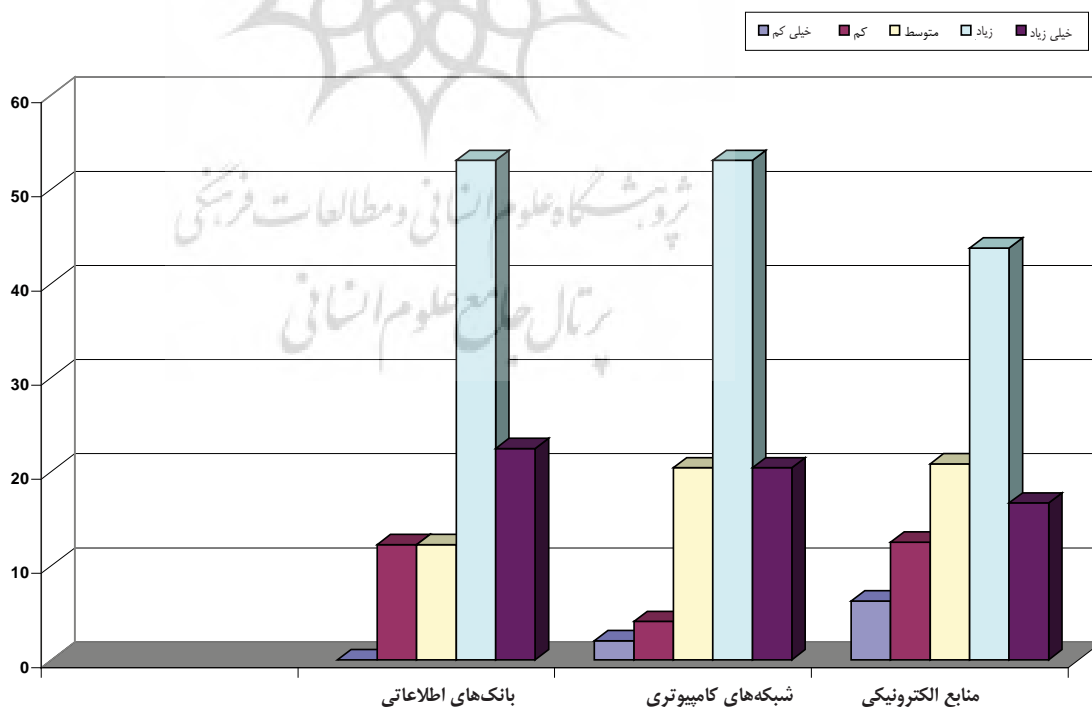
جدول ۲. توزیع فراوانی میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری از دیدگاه کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

جمع		آزاد		باهر		علوم پزشکی		میزان کاربرد شبکه‌های کامپیوتری
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۲۰/۴	۱۰	۰	۰	۲۰	۵	۳۳/۳	۵	خیلی زیاد
۵۳/۱	۲۶	۵۵/۶	۵	۶۸	۱۷	۲۶/۷	۴	زیاد
۲۰/۴	۱۰	۴۴/۴	۴	۱۲	۳	۲۰	۳	متوسط
۴/۱	۲	۰	۰	۰	۰	۱۳/۳	۲	کم
۲	۱	۰	۰	۰	۰	۶/۷	۱	خیلی کم
-	۳	-	-	-	-	-	۳	بدون پاسخ
۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹	۱۰۰٪	۲۵	۱۰۰	۱۸	جمع

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش درباره میزان کاربرد منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۳ و نمودار ۱ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، ۳۳/۳ درصد میزان کاربرد منابع الکترونیکی را خیلی زیاد، ۲۶/۷ درصد زیاد، بیست درصد کم و ۱۳/۳ درصد خیلی کم اعلام کردند. در دانشگاه شهید باهنر، بیش از نیمی از کتابداران (۵۶ درصد) میزان کاربرد منابع الکترونیکی را زیاد، بیست درصد متوسط، ۱۲ درصد خیلی زیاد و ۱۲ درصد کم اعلام کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی نیمی از کتابداران میزان کاربرد منابع الکترونیکی را متوسط، ۳۷/۵ درصد زیاد و ۱۲/۵ درصد خیلی کم معرفی کردند.

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان کاربرد منابع الکترونیکی از دیدگاه کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

جمع		آزاد		باهنر		علوم پزشکی		میزان کاربرد منابع الکترونیکی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۶/۷	۸	۰	۰	۱۲	۳	۳۳/۳	۵	خیلی زیاد
۴۳/۸	۲۱	۳۷/۵	۳	۵۶	۱۴	۲۶/۷	۴	زیاد
۲۰/۸	۱۰	۵۰	۴	۲۰	۵	۶/۷	۱	متوسط
۱۲/۵	۶	۰	۰	۱۲	۳	۲۰	۳	کم
۶/۲	۳	۱۲/۵	۱	۰	۰	۱۳/۳	۲	خیلی کم
-	۴	-	۱	-	-	-	۳	بدون پاسخ
۱۰۰	۵۲	۱۰۰	۹	۱۰۰	۲۵	۱۰۰	۱۸	جمع



نمودار ۱) توزیع درصد فراوانی میزان کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان در سال ۸۶

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش درباره مشکلات استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، نزدیک به نیمی از کتابداران (۴۴/۴ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را عدم برخورداری از آموزش، ۳۸/۹ درصد عدم تسلط به زبان، ۱۶/۷ درصد نداشتن تخصص، ۱۲/۵ درصد سایر موارد و ۵/۶ درصد مشکل عدم شناخت استراتژی جست‌وجو دانسته‌اند. در دانشگاه شهید باهنر نزدیک به نیمی از کتابداران (۴۸ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را عدم برخورداری از آموزش، ۳۶ درصد عدم شناخت استراتژی جست‌وجو، بیست درصد نداشتن تخصص، و ۱۶ درصد عدم تسلط به زبان را معرفی کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی نزدیک به نیمی از کتابداران (۴۴/۴ درصد) به مشکل عدم برخورداری از آموزش، ۳۳/۳ درصد به عدم شناخت استراتژی جست‌وجو، ۲۲/۲ درصد به نداشتن تخصص و ۱۱/۱ درصد به عدم تسلط بر زبان اشاره کردند. در مجموع کل کتابخانه‌های موردبررسی، نزدیک به نیمی از کل کتابداران (۴۶/۲ درصد)، عمده‌ترین مشکل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را عدم برخورداری از آموزش، ۲۵ درصد عدم شناخت استراتژی جست‌وجو، ۲۳/۱ درصد به عدم تسلط به زبان و ۱۹/۲ درصد به نداشتن تخصص موضوعی اشاره کردند.

جدول ۴: توزیع فراوانی مشکلات استفاده از بانک‌های اطلاعاتی از دیدگاه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مورد مطالعه

جمع = n ^{۳۵۲}		آزاد = n ^۹		باهنر = n ^{۲۵}		علوم پزشکی = n ^{۱۸}		دانشگاه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	مشکل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۹/۲	۱۰	۲۲/۲	۲	۲۰	۵	۱۶/۷	۳	نداشتن تخصص موضوعی
۲۵	۱۳	۳۳/۳	۳	۳۶	۹	۵/۶	۱	عدم شناخت استراتژی جست‌وجو
۲۳/۱	۱۲	۱۱/۱	۱	۱۶	۴	۳۸/۹	۷	عدم تسلط به زبان انگلیسی
۴۶/۲	۲۴	۴۴/۴	۴	۴۸	۱۲	۴۴/۴	۸	عدم برخورداری از آموزش کافی
۴	۲	۰	۰	۰	۰	۱۲/۵	۲	سایر

در پاسخ به سؤال پنجم پژوهش درباره مشکلات استفاده از شبکه‌های کامپیوتری در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد، در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، کمتر از نیمی از کتابداران (۴۴/۴ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از شبکه‌های کامپیوتری را عامل خدمات برق‌رسانی نامناسب، ۲۷/۸ درصد عدم آموزش کافی و عدم وجود امکانات و ۱۲/۵ درصد سایر موارد را اعلام کردند. در دانشگاه شهید باهنر چهار درصد کتابداران عمده‌ترین مشکل استفاده از شبکه‌ها را عدم آموزش کافی و عدم وجود امکانات و ۲۸ درصد خدمات برق‌رسانی نامناسب را اعلام کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی اکثر کتابداران (۶۶/۷ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از شبکه‌های کامپیوتری را خدمات برق‌رسانی نامناسب، ۵۵/۶ درصد عدم وجود امکانات، و ۲۲/۲ درصد عدم آموزش کافی را اعلام کردند. در مجموع کل کتابخانه‌های موردبررسی، کمتر از نیمی از کتابداران (۴۰/۴ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از شبکه‌های کامپیوتری را خدمات برق‌رسانی نامناسب، ۳۸/۵ درصد عدم وجود امکانات کافی و ۳۲/۷ درصد عدم آموزش کافی اعلام کردند.

در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، نزدیک به نیمی از کتابداران (۴۴/۴ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی را عدم برخورداری از آموزش، ۳۸/۹ درصد عدم تسلط به زبان، ۱۶/۷ درصد نداشتن تخصص، ۱۲/۵ درصد سایر موارد و ۵/۶ درصد مشکل عدم شناخت استراتژی جست‌وجو دانسته‌اند

جدول ۵. توزیع فراوانی مشکلات استفاده از شبکه‌های کامپیوتری از دیدگاه کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

مشکلات استفاده از شبکه‌های کامپیوتری	علوم پزشکی n=۱۸		باهر n=۲۵		آزاد n=۹		جمع n=۵۲
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
خدمات برق‌رسانی نامناسب	۸	۴۴/۴	۷	۲۸	۶	۶۶/۷	۲۱ ۴۰/۴
عدم آموزش کافی	۵	۲۷/۸	۱۰	۴۰	۲	۲۲/۲	۱۷ ۳۲/۷
عدم وجود امکانات کافی	۵	۲۷/۸	۱۰	۴۰	۵	۵۵/۶	۲۰ ۳۸/۵
سایر	۲	۱۲/۵	۰	۰	۰	۰	۲ ۴

در دانشگاه علوم پزشکی ۳۳/۳ درصد از کتابداران عمده‌ترین مشکل استفاده از منابع الکترونیکی را خرید تجهیزات، ۲۷/۸ درصد محافظت و آرشیو، ۱۶/۷ درصد مشکل شناسایی و فراهم‌آوری و ۷/۱ درصد سایر موارد را اعلام کردند

در پاسخ به سؤال ششم پژوهش درباره مشکلات استفاده از منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد، در دانشگاه علوم پزشکی ۳۳/۳ درصد از کتابداران عمده‌ترین مشکل استفاده از منابع الکترونیکی را خرید تجهیزات، ۲۷/۸ درصد محافظت و آرشیو، ۱۶/۷ درصد مشکل شناسایی و فراهم‌آوری و ۷/۱ درصد سایر موارد را اعلام کردند. در دانشگاه شهید باهنر، نزدیک به نیمی از کتابداران (۴۸ درصد) به مشکل شناسایی و فراهم‌آوری، ۳۶ درصد به خرید تجهیزات، ۲۴ درصد به مشکل محافظت و آرشیو اشاره کردند. در دانشگاه آزاد اسلامی اکثر کتابداران (۷۷/۸ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از منابع الکترونیکی را شناسایی و فراهم‌آوری، ۳۳/۳ درصد محافظت و آرشیو و ۲۲/۲ درصد به خرید تجهیزات اشاره کردند. در مجموع کتابخانه‌های مورد بررسی، کمتر از نیمی از کتابداران (۴۲/۳ درصد) عمده‌ترین مشکل استفاده از منابع الکترونیکی را مشکل شناسایی و فراهم‌آوری، ۳۲/۷ درصد خرید تجهیزات، ۲۶/۹ درصد محافظت و آرشیو و ۲/۲ درصد به سایر مشکلات اشاره کردند.

در دانشگاه‌های مورد بررسی در دانشگاه شهید باهنر ۴۸ درصد کتابداران عمده‌ترین مشکل استفاده از منابع الکترونیکی را مشکل شناسایی و فراهم‌آوری، در دانشگاه علوم پزشکی ۳۳/۳ درصد، خرید تجهیزات و در دانشگاه آزاد اسلامی ۷۷/۸ درصد، شناسایی و فراهم‌آوری را عنوان کردند.

جدول ۶. توزیع فراوانی مشکلات استفاده از منابع الکترونیکی از دیدگاه کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

مشکلات استفاده از منابع الکترونیکی	علوم پزشکی n=۱۸		باهر n=۲۵		آزاد n=۹		جمع n=۵۲
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
محافظت و آرشیو	۵	۲۷/۸	۶	۲۴	۳	۳۳/۳	۱۴ ۲۶/۹
خرید تجهیزات	۶	۳۳/۳	۹	۳۶	۲	۲۲/۲	۱۷ ۳۲/۷
شناسایی و فراهم‌آوری	۳	۱۶/۷	۱۲	۴۸	۷	۷۷/۸	۲۲ ۴۲/۳
سایر	۱	۷/۱	۰	۰	۰	۰	۱ ۲/۲

در پاسخ به سؤال هفتم پژوهش دربارهٔ وضع آموزش کتابداران در زمینهٔ فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمان، داده‌های جدول ۷ نشان می‌دهد، اکثر کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی (۷۲/۲ درصد) اعلام کردند که دوره‌های آموزشی حین خدمت را گذرانده‌اند و ۲۷/۸ درصد نگذرانده‌اند. در دانشگاه شهید باهنر، اکثر کتابداران (هشتاد درصد) اعلام کردند که دوره‌های آموزشی را گذرانده‌اند و بیست درصد نگذرانده‌اند. در دانشگاه آزاد اسلامی، بیش از نیمی از کتابداران (۶۶/۷ درصد) دوره‌های آموزشی را نگذرانده و ۳۳/۳ درصد گذرانده بودند. در مجموع کل کتابخانه‌های موردبررسی، نزدیک به هفتاد درصد کتابداران دوره‌های آموزشی حین خدمت را گذرانده و ۳۰/۸ درصد این دوره‌ها را نگذرانده بودند.

داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد، در دانشگاه علوم پزشکی، نیمی از کتابداران (پنجاه درصد) دوره‌های اینترنت و آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی را گذرانده، ۳۳/۳ درصد دوره‌های سیستم عامل و ۵/۶ درصد دوره برنامه‌نویسی را گذرانده بودند. در دانشگاه شهید باهنر، حدود نیمی از کتابداران (۵۲ درصد) دورهٔ اینترنت، ۲۸ درصد دورهٔ سیستم عامل و بانک‌های اطلاعاتی، و بیست درصد دوره برنامه‌نویسی را گذرانده بودند. در دانشگاه آزاد اسلامی، اکثر کتابداران (۶۶/۷ درصد) دورهٔ اینترنت و ۵۵/۶ درصد دورهٔ سیستم عامل را گذرانده بودند. در مجموع کل کتابخانه‌های موردبررسی، حدود نیمی از کتابداران (۵۳/۸ درصد) دورهٔ اینترنت، ۳۴/۶ درصد دورهٔ سیستم عامل، ۳۰/۸ درصد دوره آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی و ۱۱/۵ درصد دورهٔ برنامه‌نویسی را گذرانده بودند.

جدول ۷. توزیع فراوانی گذراندن دوره‌های آموزشی مرتبط با فناوری اطلاعات توسط کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

گذراندن دوره‌های آموزشی	دانشگاه		علوم پزشکی		باهر		آزاد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بلی	۱۳	۷۲/۲	۲۰	۸۰	۳	۳۳/۳	۳۶	۶۹/۲		
خیر	۵	۲۷/۸	۵	۲۰	۶	۶۶/۷	۱۶	۳۰/۸		
جمع	۱۸	۱۰۰	۲۵	۱۰۰	۹	۱۰۰	۵۲	۱۰۰		

جدول ۸: توزیع فراوانی گذراندن انواع دوره‌های آموزشی مرتبط با فناوری اطلاعات توسط کتابداران در کتابخانه‌های مورد مطالعه

نام دوره‌های آموزشی	دانشگاه		علوم پزشکی		باهر		آزاد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
سیستم عامل	۶	۳۳/۳	۷	۲۸	۵	۵۵/۶	۱۸	۳۴/۶		
برنامه نویسی	۱	۵/۶	۵	۲۰	۰	۰	۶	۱۱/۵		
اینترنت	۹	۵۰	۱۳	۵۲	۶	۶۶/۷	۲۸	۵۳/۸		
آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی	۹	۵۰	۷	۲۸	۰	۰	۱۶	۳۰/۸		

بحث و نتیجه‌گیری

دربارهٔ میزان کاربرد انواع فناوری‌های اطلاعاتی (پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اطلاعاتی^{۳۴} و منابع الکترونیکی)، همان‌طور که داده‌های جداول ۱، ۲، ۳ و نمودار ۱ نشان می‌دهد، اکثر کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی کرمان میزان کاربرد فناوری‌ها را زیاد معرفی کردند. در اینجا این مسئله مطرح می‌شود که با وجود کاربرد زیاد فناوری‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابداران باید با این فناوری‌ها آشنا باشند تا بتوانند در نقش جدید خود به‌عنوان متخصص اطلاع‌رسانی مفید واقع شوند. بنابراین با توجه به تأثیر انکارناپذیر فناوری‌های جدید بر روند کار کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی انتظار می‌رود که این فناوری‌ها، کتابخانه‌ها و کتابداران شهر کرمان را نیز دچار تحول کرده باشد.

با توجه به تأثیر انکارناپذیر فناوری‌های جدید بر روند کار کتابخانه‌های دانشگاهی و تحقیقاتی انتظار می‌رود که این فناوری‌ها، کتابخانه‌ها و کتابداران شهر کرمان را نیز دچار تحول کرده باشد و سبب ارتقای کارکرد و قابلیت خدمت‌رسانی آنها شود

و سبب ارتقای کارکرد و قابلیت خدمت‌رسانی آنها شود. تأثیر فناوری اطلاعات بر کتابداران به‌گونه‌ای بوده که نقش‌ها، مهارت‌ها، و نیازهای اطلاعاتی آنها را دست‌خوش تغییر کرده است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، درباره مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی درباره پایگاه‌های اطلاعاتی عمده‌ترین مشکل استفاده مربوط به عدم آموزش کافی است که این مسئله ممکن است ناشی از عدم برگزاری دوره‌های آموزشی باشد که در جدول ۷ حدود ۳۰/۸ درصد کتابداران اعلام کردند که دوره‌های آموزشی را نگذرانده‌اند.

همچنین، موکو و میدوز (۱۹۹۸) درباره مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی به نتایجی دست یافتند که تا حدودی با نتایج این پژوهش نزدیک بود. براساس تحقیق این نویسندگان، مشکلات تأثیرگذار بر استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و امکانات کامپیوتری عبارتند از: فقدان آموزش استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، کمبود امکانات تکنولوژیکی قابل‌دسترس، کمبود کارمند آموزش‌دیده برای به‌کارگیری فناوری اطلاعات و مسائل مالی. در این پژوهش نیز فقدان آموزش و مشکلات مالی از جمله مشکلات استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی است. آنچه از مشاهده این یافته‌ها برمی‌آید موانعی است که برای استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی وجود دارد که یکی از مهم‌ترین موانع استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، نبود کارکنان آموزش‌دیده یا عدم برخورداری از آموزش کافی است. در زمینه موانع استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی، ایگوی (۱۹۸۶) نیز موانعی را برای استفاده از فناوری‌ها در کشور نیجریه مطرح کرد. به‌نظر وی عمده‌ترین مشکل استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی در کشور نیجریه کمبود منابع مالی و سپس کمبود تخصص، موانع زبانی، فقدان نظام مخابراتی و عدم ثبات سیاسی است. به‌نظر می‌رسد چون کشورهای آفریقایی از نظر اقتصادی کشورهای کم‌درآمدی‌اند پس کمبود منابع مالی عمده‌ترین مشکل در استفاده از فناوری‌ها محسوب می‌شود.

داورپناه (۱۳۸۲) در پژوهش خود به این نتیجه می‌رسد که کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با موانع زیرساختی متعددی در بهره‌گیری موفقیت‌آمیز از فناوری اطلاعات مواجهند. این عوامل به‌ترتیب عبارتند از: عوامل دولتی، اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، کارمندی، فنی و مدیریتی. وی می‌گوید برای غلبه بر این مشکلات باید به راه‌حل‌های کوتاه‌مدت و درازمدت اندیشیده شود و طراحی و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی در برنامه خودکارسازی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران باید در اولویت قرار گرفته تا ضمن تأمین نیازهای اطلاعاتی داخلی جامعه تحقیقاتی کشور، زمینه حضور در بازارهای اطلاعات از طریق شبکه‌های بین‌المللی فراهم آید. که منظور از عوامل کارمندی می‌تواند همان مشکلات عدم آموزش کافی کارکنان باشد.

در اینجا به‌عنوان بحث و نتیجه‌گیری نهایی این مسئله موردتوجه است که تمام کتابداران و اطلاع‌رسانان، با فناوری‌های اطلاعاتی به میزان زیادی در ارتباطند و با گذشت زمان میزان درگیری با این فناوری‌های اطلاعاتی بیشتر خواهد شد، کتابداران و اطلاع‌رسانان برای حفظ سمت‌های خود و موفقیت در امر اطلاع‌رسانی ناچار از یادگیری و روزآمدسازی خود هستند، به‌طوری‌که آذرنگ (۱۳۸۱) درگفت‌وگوی خود می‌گوید در کتابخانه‌های آمریکا کتابدارانی که به فناوری‌های جدید اطلاعاتی در کتابخانه‌ها تسلط نداشته باشند، اصلاً نمی‌توانند سمت‌های خود را حفظ کنند.

فناوری اطلاعات به‌گونه‌ای بر حرفه کتابداری تأثیر گذاشته است که نقش سنتی کتابداران را با تهدید و خطر مواجه کرده است. این فناوری باعث تغییر کانون توجه کتابداران از مدیریت مجموعه سنتی به مجموعه‌های بزرگی از مواد و منابع پویا و غیرثابت شده است. با تغییر محیط کتابخانه‌ها، تنها آنهایی باقی می‌مانند که ضمن حفظ شکل کلی خود با محیط نیز سازگار شوند (چوهاری، ۲۰۰۳). بنابراین کتابداران دانشگاهی شهر کرمان برای انجام فعالیت‌های خود باید تا حدود زیادی آموزش استفاده از فناوری‌های جدید را کسب کنند تا بتوانند در مقام یک متخصص اطلاع‌رسانی ایفای نقش کنند.

پی‌نوشت

1. Faranak8383@yahoo.com
2. Information technology
3. Academic libraries
4. spss
5. Academic librarian
6. Information and communication technology
7. Acquisition
8. Organizing
9. Ried
10. Lynch.
11. Automation
- 12.. Baziliion
13. IT
14. Chowdhury

تمام کتابداران و اطلاع‌رسانان، با فناوری‌های اطلاعاتی به میزان زیادی در ارتباطند و با گذشت

زمان میزان درگیری

با این فناوری‌های

اطلاعاتی بیشتر

خواهد شد، کتابداران

و اطلاع‌رسانان برای

حفظ سمت‌های

خود و موفقیت در

امر اطلاع‌رسانی

ناچار از یادگیری و

روزآمدسازی خود

هستند

15. Robin
16. E-Sources
17. Igwe
18. Mookoh and Meadows
19. Engstrom
20. Ojedokun
21. Ramana
22. Exell

۲۳. n تعداد کتابخانه‌هاست.

24. Information networks

مآخذ

۱. آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۸۱). «کتابخانه‌های ما و مسئله تکنولوژی اطلاعاتی» www.srlst.com
۲. داوریناه، محمدرضا (۱۳۸۲). «موانع زیر ساختی بهره‌گیری از فناوری اطلاعات در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران»، کتابداری و اطلاع‌رسانی، ج ۵، ش ۲.
۳. رایین، ریچارد (۱۳۸۳). «مبانی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، ترجمه: مهدی خادمیان، مشهد: کتابخانه رایانه‌ای، ص ۱۰۸-۱۰۹».
۴. علیدوستی، سیروس؛ فاطمه شیخ شجاعی (۱۳۸۵). «فناوری اطلاعات و کتابخانه‌ها، تهران: پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران. ص ۲۸-۳».
- ۵- فرهادی، ربابه (۱۳۷۸). «بررسی وضعیت موجود کتابخانه‌های دانشگاهی شیراز و نگرش کتابداران درباره کاربرد تکنولوژی‌های اطلاعاتی در کتابخانه»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- ۶- ناخدا، مریم (۱۳۸۴). «عوامل مؤثر بر کاربرد فناوری اطلاعات با تأکید بر کتابخانه‌های دانشگاهی: پژوهشی در متون»، مجله کتابداری، س ۳۹، دفتر ۴۳ (بهار و تابستان)، ص ۵۷-۷۶.

7. Abifarin, F.D (1998). "Availability and use of information technologies in negerian university libraries". library review, 42(5), pp. 4-14.
8. Baziliion, Richard. J (2001). "Academic libraries in the digital revolution: libraries in the midst of revolution need new ways of thinking about their mission". Educause quarterly, number 1, p.52-54.
9. Chowdhury, G.G., and Chowdhury, S (2003). Introduction to digital libraries. London, facet. p.120
10. Engstrom, Martin (2001). "Use and Development of information technology at two university libraries in Costa Rica". Uppsala university, agiseruppsats, 20 poang.vt
11. Farajpahlo, A. Hossin (1992). "status of library automation in Iranian academic libraries". Int.inform & liber, rev, 26, PP.107-137.
12. Igwe, P.O.E (1986). "the electronic age libraries: present and future prospects". international library Review, 18, PP.75-84
13. Mookoh, Keyang. Meadows, Jack (1998). "Use of communication technology in south Korean universities". journal of information science, 24(1), p.33-38
14. Ojedokun, Ayoku. A (2003). "Cooperative Electronic network of academic libraries in southern Africa". university of Botswana library department of library services, Botswana.
15. Ramana, P.Venkata (2003). "Use of information technology in central university libraries of India". Bulletin of information technology, Vol.23, no.2, pp.25-42.

**فناوری اطلاعات
به گونه‌ای بر حرفه
کتابداری تأثیر گذاشته
است که نقش سنتی
کتابداران را با تهدید و
خطر مواجه کرده است**